

Cartas a los que empiezan. El trabajo social desde la perspectiva relacional

Ángel Luis Maroto Sáez. Madrid: Ágora Relacional, 2023. 242 p.

Anna López Romero¹

ORCID: 0009-0006-2894-6887

Per citar: López Romero, Anna. (2024). [Ressenya del llibre *Cartas a los que empiezan. El trabajo social desde la perspectiva relacional*, d'Ángel Luis Maroto Sáez]. *Revista de Treball Social*, 226, 215-217. <https://doi.org/10.32061/RTS2024.226.10>

Ángel Luis Maroto ens presenta el seu llibre *Cartas a los que empiezan. El trabajo social desde la perspectiva relacional*, publicat a la col·lecció Pensamiento Relacional (Ágora Relacional), que resulta ser una revelació pels que creiem en un treball social fonamentat en la relació d'ajuda i en la importància del vincle.

Des de l'inici i fins al final, proposa un viatge motivador i reflexiu sobre la nostra professió a través de l'anàlisi de la praxi actual. Maroto ens apropa a l'essència del treball social des d'una revisió conceptual.

L'estructura en què presenta tal revisió suposa un gran encert per mantenir l'atenció del lector i per convidar a aquesta anàlisi. El text és una relació epistolar amb una estudiant (imaginària) que acaba de graduar-se a la universitat i a la qual se li presenten molts interrogants sobre l'exercici de la professió. Aquesta relació dialògica manté el lector absorbit fins a l'última ratlla.

La lectura s'organitza en vint-i-set cartes que conviden a la reflexió i formulen interrogants ètics sobre com es desenvolupa l'actual exercici professional, i ho fa "deconstruint" moltes de les qüestions que es donen com a vàlides en finalitzar els estudis, per tal d'establir un punt de partida nou que convidi la futura treballadora social (i també la veterana) a reflexionar situant-la en una posició més humil des d'on construir la relació amb l'altre.

Destaca, també, l'estil íntim i honest de Maroto que, ja en un primer moment, explica la seva trajectòria professional i personal perquè el lector conegui el punt de partida des d'on escriu. Així, i amb gran humilitat, l'autor exposa a l'estudiant fictícia (és a dir, al lector) com ha arribat a construir el seu pensament en treball social. Les seves reflexions i vivències ens acosten a un treball social que aposta clarament per la dimensió humana sense deixar de ser una professió tècnica i rigorosa.

1 Treballadora social especialitzada en atenció precoç. Educadora social i antropòloga. Professora associada a la Facultat d'Educació Social i Treball Social Fundació Pere Tarrés - Universitat Ramon Llull i a la Universitat Oberta de Catalunya. alopezro@peretarres.org

Amb el suport de nombroses i valuoses cites bibliogràfiques, i referències a autors, Maroto demostra el domini de la paraula i dona sentit a com molts entenem avui el treball social. Amb un discurs que engloba quasi un lema –“el treball social del segle XXI serà relacional o no serà.”–, l'autor va exposant diferents qüestions al voltant de la nostra professió i els dubtes que poden plantejar-se a aquells que s'inicien en la professió, però també als que ja fa uns anys que l'exercim.

Cartas a los que empiezan. El trabajo social desde la perspectiva relacional no és només una perfilada revisió teòrica, sinó que també és una proposta de la seva aplicabilitat al treball social actual. I això s'explica a través de molts exemples que il·lustren les pàgines d'aquest llibre: com ha de posicionar-se el professional que acudeix al servei amb una “situació-problema”, com l'autenticitat i la transparència han de ser elements distintius en la relació professional-persona, com els professionals han de ser experts en humanitat i deixar de posicionar-se des del rol tecnòcrata i superior que només dificulta la relació amb l'altre. L'autor va construint una relació compromesa amb l'altre i es pregunta: és necessària una distància emocional?; quina?; no és cert que els subjectes canvien allò que poden canviar?; per què doncs, sovint, el professional només assenyala allò que no està canviant?

Des d'una perspectiva molt positiva i allunyada del judici envers les persones que acompanyem, Maroto destaca qüestions essencials com la capacitat salutogènica dels humans (que exposa a través de la seva experiència acompanyant persones) i la necessària revisió dels espais (mentals i físics) que han de promoure un “encontre afectant”, és a dir, una trobada entre usuari i professional que destil·li afecte.

De fet, l'autor, en el primer capítol (“Por qué me hice trabajador social o de la necesidad de estar cerca de las cosas que curan”), ja explicita com, des del seu punt de vista, la professió del treball social està lligada a la nostra evolució personal i a les nostres experiències i vivències relacionals. Serà important, doncs, promoure espais de cura que a la vegada resultin per al professional un aprenentatge i un gaudi en la relació humana.

D'alguna manera, Ángel Luis Maroto ens anima a desaprendre, a desacostumar-nos de la quotidianitat i d'allò que estem habituats a fer per tal d'escoltar allò essencial de la professió: la mirada cap a l'altre i la construcció d'un vincle conjunt que s'engloba en el que l'autor descriu com a “mutualitat asimètrica”.

Aprenem a ser treballadors socials des de la infància. Reconeixent-nos vulnerables i identificant les nostres ferides és com podrem apropar-nos a l'altre podent oferir allò que és genuí de nosaltres i que ens fa, a cadascun, professionals “únicos”. Això només és possible mitjançant un treball d'autoconeixement personal que Maroto també identifica com a tècnica indispensable per al continu creixement del professional.

Al capítol XVI, “La locura lo cura”, l'autor reivindica la importància d'allò experiencial enfront de diagnòstics reduccionistes (habitualment en salut mental) que només etiqueten les persones però les allunyen de nosaltres. Recomanava evitar les categories promovent la “legítima alteritat”.

Capítols com “La ternura de los trabajadores sociales o la revolución del poder amable” (carta xix) o “Más allá de la rapidez y de las prisas. Hacia un trabajo social slow” (carta xx), ja apel·len a la importància de la paraula i a la concepció d’una entrevista que organitzi el diàleg amb l’altre, com assenyalava Teresa Rosell, amb la tècnica i amb la relació que posa en valor espais que propiciïn la trobada interpersonal. És necessari que aquest treball social “slow”, doncs, s’allunyi dels paràmetres actuals que només avaluen la productivitat i l’eficàcia.

Aparentment, els usuaris venen a buscar una solució als seus problemes, però, diu Maroto, sabem que en realitat el que venen a buscar és el tracte amb l’altre (la relació), que és sense cap mena de dubte “allò que cura”.

En definitiva, la tesi principal de Maroto és el vincle com a element essencial del treball social, i tot el seu discurs es veu envoltat d’aquesta idea de vincle com a nucli substancial del treball social.

Cartas a los que empiezan. El trabajo social desde la perspectiva relacional és un cant i un compromís franc a la perspectiva relacional del treball social argumentat en un discurs que simplifica allò que sembla “obvi” però no per això fàcil: la posició en què acudeix el treballador social a l’encontre amb un altre. És una lectura “revolucionària” en els temps que corren, que també han marcat la nostra professió: presses, distància emocional, immediatesa, confusió.

Ens mostra, a través d’una nova mirada, l’essència de la nostra professió per reconèixer-nos en allò més petit, més proper i a l’hora tan immens. Ens abraça l’ànima, que com diu l’autor “és on fa més mal”.

Coherentment amb el que l’autor ens vol transmetre, és un llibre per “assaborir”, llegir-lo a poc a poc, carta a carta i deixar-se impregnar pel missatge humanista, ètic i humil que traspua. Es pot llegir en ordre o desordenadament. L’agafis per on l’agafis, t’interpel·larà com a professional d’una manera respectuosa i profunda. És una invitació a entrenar de nou “la mirada de principiant”.